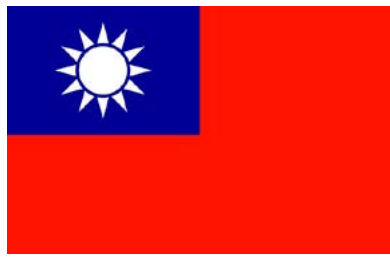

מתי גולדשמיט

ריקודי העם
הישראליים בטיוואן

מהסתגרות לפתיחות בינלאומית

ה אם באמת נראה לכם שמתבצעים ריקודי עם ישראלים בטיוואן? את זה ועוד כמה מאפיינים יהודיים עמדתי לגלות במהלך טיולי בן 25 הימים, במרץ 2023, למדינה זו בדיוק.

טיוואן מונה כ-24 מיליון תושבים ושטחה גדול משטח ישראל בכ-25%. כבר בשלב ההכנה לטיול, מצאתי קשר עם **בנג'מין שאל**, נשיא הקהילה היהודית של טיוואן (TJC) הנשוי לאישה טיוואנית ואשר היגר לטיוואן מארה"ב לפני כשלושים שנה, עם ארבעה ילדים. הוא הצטער על כך שהקהילה שלו, עם כ-150 חברים קבועים, הייתה קטנה מכדי לקיים שיעור ריקודי עם רגיל. אבל הוא ישמח לבצע "בלון ניסוי" בהדרכת.

וכך, ביום ראשון בפארק מדרום לנהר קילאנג, ביתן פארק נחל דג'יה, התקיים הקורס הראשון "באוור הפתוח" עם ריקודים למתחילים, כולל למשל "קומה אחא" (רבקה שטורמן, 1945), "צדיק כתמר" (יונתן גבאי, 1965), או "שבת מתנה" (אורי קרייזר 1992). הקהילה סיפקה מערכת הגברה המופעלת על ידי סוללות וכן משקאות לרוקדים.

העובדה שמסיבת פורים השנתית של הקהילה הייתה אמורה להתקיים באותו יום בשעה 17:00 וכן הופעה של להקת מחול ישראלית בניהולה של הכוריאוגרפית שרון אייל שנקבעה גם היא לשעה 14:30, בתיאטרון הלאומי - היו, אולי, בין הסיבות לכך שרק כעשרים משתתפים באו לרקוד באותו הבוקר שהיה, למרבה הצער, רק חד פעמי. בין הנוכחים היו גם כמה (לא יהודים) טיוואנים, שבמקרה שמעו על האירוע הזה דרך **רישל ארבר** ממלבורן.

שינג'יאנג ג'סי לו

צ'ין צ'ין טסנג

במהלך חודשי הקורונה, ארגנה ארבר קורס ריקוד זום מקוון והצליחה לגייס, בין היתר, את **צ'ין צ'ין טסנג** (曾金金) ואת **שינג'יאנג ג'סי לו** (呂幸江) כמשתתפים מטיוואן. שתיהן הפנו את תשומת ליבי לערב ריקודי פולקלור בינלאומי שבועי, בו הן משתתפות, שבו רוקדים גם ריקודים ישראלים.

כפי שהתברר לי במהלך מחקרי, אין כנראה אפשרות בטיוואן לקיים מפגש שבועי של ריקודי עם ישראלים בלבד. מאידך, ישנם קורסים בינלאומיים לריקודי פולקלור כמעט בכל מקום, במיוחד בלמעלה ממאה אוניברסיטאות או מוסדות להשכלה גבוהה, בהם יש לרוב ייצוג של ריקודים ישראלים, לפחות כמותית.

ה-KMT (המפלגה הלאומית של סין) קידמה בעצם את התרבות הסינית ואת המנדרינית כשפה הסינית בטיוואן. השפעתה של מפלגה זו הוגבל לטיוואן משנת 1949 לאחר שהובסו על ידי הקומוניסטים, גורשו מסין הגדולה ולמעשה התבססו בטיוואן וקראו לעצמם "הרפובליקה של סין", שם ניסו להחניק כל שריד של התרבות המקומית.

רשמית אסור היה לדבר בשפתם של הילידים של טיוואן, אפילו לימוד טהור של ההיסטוריה הטייוואנית העתיקה נאסר. כמו כן, מלבד האיסור הבסיסי להתאסף, הרי הריקוד בכלל נחשב "נגד המוסר". מאחר והחוק הצבאי היה בתוקף בטיוואן במשך 38 שנים, כלומר, עד סוף שנות ה-80, כמעט כל "אספה" של כמה

**רשמית אסור היה
לדבר בשפתם
של הילידים של
טיוואן, אפילו
לימוד טהור של
ההיסטוריה
הטייוואנית
העתיקה נאסר.**

פסטיבל ראשון לריקודי עמים, 1981

אנשים נחשבה ל"בלתי חוקית" ולכן בלתי אפשרית. מאז זה תמיד היה יחד עם הפחד של השליטים כי "פגישות ביקורת" על הממשלה עלולות להתרחש.

הדרך היחידה להתאסף באופן חוקי באותה תקופה, הייתה לטפח ריקודי עם בינלאומיים, שלמענם אורגן אירוע ריקוד לאומי ראשון ב-1981, כשש שנים לפני סיום החוק הצבאי. בינתיים התפתחו מזמן חוגי מחול קבועים באוניברסיטאות רבות, אפילו בבתי ספר תיכוניים, שכללו גם ריקודי עם ישראלים במסגרת היותם "בינלאומיים".

חשוב לבדוק איך הריקודים האלה הגיעו לטייוואן, אבל יש להניח שריקודים ישראלים הוצגו על ידי אמריקאים ששהו בטייוואן מסיבות עסקיות או צבאיות, בדרך כלל רק לפרק זמן מוגבל.

בכל מקרה, אסור לשכוח את שמו של **ריצ'רד קרוסבי** "ריקי" הולדן, יליד קונטיקט (1926-2017), שלימד ריקודי פולקלור ברחבי העולם בשנות ה-50, וידוע שכלל את "מים מים" (אלזה דובלון, 1937), בין כמה

ריקודי עם ישראלים הפופולאריים ברפרטואר שלו, בעיקר בטייוואן וביפן.

במשך שנים רבות עורך **אן-הסיאנג** (余安祥) ארבע פעמים בשבוע, חוגי הרקדה כולל מפגשים של שעתיים בימי חמישי בשכונת טאיפיי בדינגשי. אירוע זה צריך לשמש אב טיפוס של ערב ריקוד פולקלורי טיפוסי בטייוואן. מעגל הריקודים מונה כ-40 חברים.

האולם עצמו, שיכול להכיל בקלות פי שלושה הוקדים, מסופק על ידי העירייה בתעריפים מוזלים ביותר. מספר ימים לפני כל מפגש מפרסמת אן-הסיאנג "פלייליסט" בצירוף קישורים לריקודים הבודדים, כך שניתן יהיה לתרגל ריקודים אלו בבית על ידי המשתתפים לעתיד, לפני המפגש בפועל. בערב הריקוד עצמו מתנגנים שמות השירים המתוכננים לפי הסדר, בתוספת הכרזה על כל שם של ריקוד.

שמות הריקודים למעשה לעולם אינם נרשמים או מושמעים בגרסה העברית המקורית, אלא מתורגמים ישירות לסינית. זה מגיע עד כדי כך שהרקדן הממוצע כלל לא מכיר את השמות המקוריים בעברית, ובכל זאת, הרפרטואר מעודכן איכשהו.

הרקדה באוויר פתוח עם מתי גולדשמיט. בשורה עליונה, שלישי משמאל: בנימין שוואל (יו"ר הקהילה היהודית בטייוואן)

"מספר ימים לפני כל מפגש מפרסמת אן-הסיאנג "פלייליסט" בצירוף קישורים לריקודים הבודדים, כך שניתן יהיה לתרגל ריקודים אלו בבית על ידי המשתתפים לעתיד, לפני המפגש בפועל. בערב הריקוד עצמו מתנגנים שמות השירים המתוכננים לפי הסדר, בתוספת הכרזה על כל שם של ריקוד."

ריקודים פופולריים בישראל כרגע, מוכרים היטב גם בטייוואן. למשל, ההצעה שלי ללמד את "כורדיון" (שמוליק גוב-ארי, 2022) או "מאמא שלי" (נורית מלמד, 2022) הייתה מיותרת כיוון שריקודים הלה כבר היו מוכרים מזמן. הם היו מעדיפים משהו ישן יותר ולכן לימדתי את "הללויה" (בוועד כהן, 2016) וגם את הכוריאוגרפיה שלי "שחרות" (מתי גולדשמיט 2005). העובדה שבשני המקרים המוזיקה הגיעה מקנדה (ליאונרד כהן ולורינה מקניט בהתאמה) הייתה לגמרי לא מכוונת וצירוף מקרים בלבד.

אן-הסיאנג, יליד 1962, התחיל כבר בתיכון בריקודי מעגל, אבל לפי דבריו הוא מתמחה בריקודים בלקאניים. הוא נעזר על ידי **בי-ינג** (詹璧瑛), ילידת 1967, שהחלה לרקוד בעיקר ריקודים סיניים קלאסיים בילדותה. באופן עקבי למדי, היא הפכה לחברה במועדון ריקודי העם המקומי במהלך לימודיה באוניברסיטה. בעלה לעתיד, יליד ישראל, שהיה לו עבודה זמנית באותה אוניברסיטה, הופתע יום אחד לשמוע שירים ישראלים שהגיעו מאולם ספורט. הוא הלך לחקור את מקור המוזיקה ועד מהרה עשה היכרות עם בי-ינג.

צין-ציונג

בי-ינג

אן-הסיאנג

הם נישאו והתגוררו בישראל שנתיים. במהלך תקופה זו בי-ינג התמחתה בריקודי עם ישראלים. היא סיימה קורס מדריכים בתל אביב, השתתפה בפסטיבל המחול בכרמיאל, למדה עברית אותה היא מדברת הרבה יותר טוב מאנגלית. בן זוגה לריקוד מזה שנים רבות הוא **צין-ציונג** (吳振中) יליד 1966, שגם החל לרקוד ריקודי מעגל באוניברסיטה. בנוסף לעבודתו העיקרית כעובד מדינה במשרד הכלכלה, הוא מלמד כבר שנים רבות ריקודים ישראלים ובעיקר ריקודים בלקאניים.

כשישים קילומטרים דרומית מזרחית לטאיפיי, בירת טיוואן, שוכנת העיר ילאן (460,000 תושבים). **שו וונגונג**, אשתו **צוי-יין**, **פאנג-צ'י צין** וג'יאקסינג ג'יאנג מלמדים ורוקדים באוניברסיטה המקומית במשך עשרות שנים. כפי שניתן לראות בעולם, גם רקדניות צעירות יותר מיוצגות כאן, גם **לוצ'יה**, בתו של ג'יאקסינג, כבר מזמן הולכת בעקבות הוריה וכבר הצליחה לבנות קהילת מעריצים משלה באינטרנט עם ריקודי עם ישראלים כמו "שיכור ולא מיין" (בארי אבידן 1990), "קטונתי" (אורן אשכנזי 2012).

במשך כמה עשורים, עד לביטול החוק הצבאי, יכלו תושבי טיוואן למצוא קשר והבנה לגבי מדינות ותרבויות אחרות רק באמצעות ריקודי פולקלורי מסוג זה. מצב זה הייה בהחלט אחד הדוחפים והמטפחים ריקודי עם ישראלים מאז ועד היום. לריקודים הישראלים יש עפ"ר מקצבים פשוטים הרבה יותר מאלה של הבלקאן. מקצבים של 2/4 או 4/4 בהשוואה ל-7/8 או 9/8 בריקודים רבים מהבלקאן.

גם בטייוואן, מוזיקת ה"שלאגר" הרווחת והמתקבלת ברמה הבינלאומית בריקודי העם הישראלים מאז שנת 2000, הינה קריטריון נוסף הדוחף את ריקודי העם הישראלים לתפוס את המקום הדומיננטי בחוגי ריקודי העם הבינלאומיים כפי שאנו יכולים לצפות בהם כיום בטייוואן.

ההרקדה בימי חמישי עם צין-ציונג